

N:o 28.

Ank. till Riksd. kansli den 27 april 1909, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 7), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bestämmelser mot onödigt plågan af husdjur vid slakt.

Till utskottets behandling har hänvisats en inom Andra Kammarerna af herr *Wavrinsky* väckt motion, n:o 194, däri hemställts, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes dels låta utröna, om och till hvilken utsträckning stadganden må kunna meddelas i syfte att vid slakt af husdjur minsta möjliga lidande medelst förutgående bedöfnings eller på annat ändamålsenligt sätt tillfogas djuren, dels ock, därest utredningen därtill föranleder, låta utarbета och för Riksdagen snarast möjligt framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.

Motionen.

Den fråga, som i förevarande motion afses, har tidigare varit föremål för behandling inom Riksdagen.

Tidigare motioner i ämnet.

Vid 1887 års riksdag föreslog sålunda herr P. Zimdahl i samma syfte en ändring af 18 kap. 16 § strafflagen, men motionen afslogs af båda kamrarna.

Uti en vid 1894 års riksdag af herr *Treffenberg* afgifven motion yrkades, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, om och till hvilken utsträckning lagbestämmelser i ofvan angifna syfte kunde meddelas. Denna

motion, hvilken af lagutskottet afstyrktes på den grund, att motionens syfte säkrare än genom nya lagbestämmelser vunnes på öfvertygelsens och upplysningens väg, afslogs jämväl af båda kamrarna, i den Första dock med endast en rösts majoritet.

Vid påföljande riksdag väckte herr Treffenberg ånyo motion i ämnet, hvilken motion af vederbörande tillfälliga utskott i Första Kammaran tillstyrktes med den formulering, som återfinnes i den af herr Wavrinsky i år afgifna motionen. Utskottets utlåtande bifölls utan meningsskiljaktighet af Första Kammaran, men då ärendet, som först dagen före riksdagens afslutande inkom till Andra Kammaran, därstädes behandlades, blef motionen i denna kammare afslagen.

Herr Treffenberg förnyade vid 1896 års riksdag sin motion med upptagande af nyssnämnda formulering; och bifölls nu motionen af Första kammaran alltjämt utan meningsskiljaktighet och af Andra Kammaran efter votering med 110 röster mot 78.

Under den diskussion, som vid riksdagarna 1894 och 1896 inom Andra Kammaran föregick ärendets afgörande, anfördes såsom skäl emot den ifrågasatta framställningen hufvudsakligen, att vissa regler för slakt af husdjur å landsbygden ej lämpligen läte sig genomföra, så länge slakten där icke utöfvades såsom yrke utan allmänt verkställdes af djurägarna själfva eller deras underlydande, och att, då vid hemslakt onödigt lidande ej tillfogades djuren, lagstiftning för sådan slakt i allt fall ej vore af behovet påkallad.

*Riksdagens
skrifvelse* ^{24/4}
1896.

Den skrifvelse, som 1896 års Riksdag i förevarande ämne aflät till Kungl. Maj:t, innefattade en hemställan af alldeles enahanda innehåll som den af herr Wavrinsky nu ifrågakämda; och grundades samma hemställan å följande motivering: I många trakter af vårt land tillginge ännu slakt af hemdjur på det sätt, att djuret kullkastades genom rep, hvilka fästes ofvanom djurets klöfvar, hvarefter och sedan djuret lagts på rygg med fötterna bundna uppåt dess hals utan vidare blefve uppskuren och matstrupen utdragen samt ombunden, för att det blod, som komme från halsådrorna, ej skulle blifva förorenadt; och försigginge hela denna hemska operation utan all föregående bedöfnig. Då nu i Sverige omkring 760,000 större djur och i allt minst 4 millioner husdjur årligen slaktades, insåges lätt faran af att låta dessa grymheter ohindrade fortgå och vikten af att vidtaga verksamma åtgärder till deras undertryckande. I flera andra länder, såsom Tyskland, Österrike och Schweiz, hade man,

i samma mån upplysningen och medkänslan för djuren vaknat, bemödat sig att genom lagstiftningen sätta en gräns för ett onödigt marterande af djuren vid deras nedslaktning. Hvad vårt land anginge, ügde vi till afvärijande af djurs misshandling endast ett mycket knapphändigt stadgande i 18 kap. 16 § af strafflagen. Naturligtvis berodde tillämpningen af detta lagrum af domarens uppfattning om hvad med misshandling vid slakt förstodes; och så länge särskilda stadganden härom saknades, skulle en öfver hela vårt land gängse grym sedvana i detta fall hindra tillämpning af det nuvarande allmänna lagbudet. Vid sådant förhållande påkallade mänsklighet och plikt mera fullständiga och ändamålsenliga bestämmelser i förevarande fall.

Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt justitiekanslersämbetet att yttra sig öfver denna Riksdagens framställning såvidt den afsäge ändring i eller tillägg till allmän lag, anförde justitiekanslern i utlåtande af den 10 juni 1897 följande: Det kunde ej betviflas, att vid slakt af hemdjur dessa alltför ofta utsattes för lidanden, som kunnat undvikas genom iakttagande af annat förfaringssätt vid nedslaktningen. Utom i undantagsfall torde det använda slaktsättet likväl icke kunna med tillämpning af 18 kap. 16 § strafflagen straffas såsom uppenbar grymhet vid behandling af kreatur. Af sed och vana fasthölles äldre olämpliga slaktbruk, merendels utan tanke på att dessa bruk till följd af deras beskaffenhet medförde för djuren onödiga lidanden. För åstædkommande af ändring härutinnan hade såväl af djurskyddsföreningar som ock af Konungens befallningshafvande i länen gjorts bemödanden att bland befolkningen sprida kunskap om lämpligare slaktsätt och ätt rikta uppmärksamheten på det orätta att vid slakt tillfoga djuren lidanden, som icke varit nödiga. På detta sätt syntes förbättring uti ifrågavarande hänseende redan hafva vunnits i ej oväsentlig mån och torde ytterligare kunna förväntas. Det syntes för saken vara af allra största vikt, att i allmänna medvetandet måtte alltmer och mer intränga känslan af skyldighet att vid slakt iakttaga hvad som vore nödvändigt till förebyggande af onödig pina för djuren, och detta mål borde kunna kraftigt främjas genom meddelandet af positiva föreskrifter rörande förfaringssättet vid slakt af hemdjur. Om och i hvilken utsträckning dylika föreskrifter skulle under förhandenvarande förhållanden kunna utan alltför stora praktiska olägenheter tillämpas och upprätthållas, syntes därför böra göras till föremål för närmare utredning; och borde, därest föreskrifter i ämnet

*Justitiekanslers-
ämbetets
yttrande* ^{10/6}
1897.

komme att utfärdas, i sammanhang därmed stadgas ansvar för åsidosättande af samma föreskrifter. Att den speciella lagstiftningen på ifrågakomma område icke hade sin rätta plats i strafflagen, ansåge emellertid justitiekanslersämbetet vara uppenbart; och syntes ändring i eller tillägg till allmän lag icke heller eljest betingas af Riksdagens förevarande framställning.

Ärendets be-
handling i
statsråd
23/7 1897.

Den 23 juli 1897 föredrogs ärendet inför Kungl. Maj:t af chefen för justitiedepartementet, därvid denne i hufvudsak åberopade justitiekanslerns anförande samt vidare yttrade, bland annat, följande: I strafflagen syntes icke böra intagas några bestämmelser i syfte att vissa särskilda förfaringssätt vid slakt skulle betraktas såsom innebärande uppenbar grymhet mot kreatur. I allmänhet upptog nämligen 1864 års strafflag i öfverensstämmelse med hvad som förekomme i de nyare strafflagarna endast de allmänna kännetecken, hvilka utgjorde karaktären på ett brott, och undveke att därtill foga någon specialisering af olika handlingar, vid hvilka dessa kännetecken skulle anses förefintliga; och giltigt skäl att med afseende å 18 kap. 16 § strafflagen afvika från denna grundsats hade icke under ärendets behandling blifvit anfördt. En ändring i äldre olämpliga slaktbruk torde i främsta rummet kunna förväntas genom det allt mera fortskridande upplysningsarbete, som af justitiekanslern omnämnts. Men därjämte syntes det kunna ifrågasättas, huruvida för vinnande af samma ändamål föreskrifter skulle kunna utfärdas rörande förfaringssättet vid slakt, *där detta yrkesmässigt bedrefves*. Huruvida en sådan speciell lagstiftning, hvilken tydligen fölle inom näringslagstiftningens område, lämpligen kunde komma till stånd, kräfde dock med nödvändighet närmare utredning. På grund häraf öfverlämnades ärendet för vidare handläggning till civildepartementet.

Yttranden
af öfver-
ståthållar-
ämbetet och
Konungens
befallnings-
hafvande
i länen.

I remiss den 13 påföljande augusti anbefalldes öfverståthållarämbetet och Konungens befallningshafvande i samtliga län att afgifva utlåtande, huruvida, för vinnande af det i Riksdagens skrifvelse afsedda ändamål, föreskrifter borde utfärdas rörande förfaringssättet vid slakt, *där detta yrkesmässigt bedrefves*.

De sålunda äskade utlåtanden, af hvilka utskottet haft tillfälle att taga del, afgåfvos under loppet af åren 1897 och 1898. En del af samma utlåtanden äro grundade å yttranden, som infordrats från vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott, förste provinsialläkare, länsveterinärer, kronofogdar, magistrater eller hälsovårdsnämnder.

Utskottet, som anser sig böra i korthet redogöra för det hufvudsakliga innehållet i dessa utlåtanden, lämnar här nedan under särskilda rubriker en sådan redogörelse.

Det rådande förfaringssättet vid slakt af husdjur.

Af utlåtandena framgår, att vid tiden för deras afgifvande förfaringssättet vid slakt af husdjur var väsentligt olika ej blott i skilda landsändar utan äfven allt eftersom slakten afsåg större eller mindre djur samt utöfvades yrkesmässigt eller icke.

Frånsedt fjäderfän, hvilka plägade aflifvas genom hufvudets skiljande från kroppen, försiggick vid slakt af öfriga husdjur blodaftappningen i regel medelst antingen halssnitt eller bröststick. Medan från några län framhölls, hurusom det i Riksdagens skrifvelse skildrade förfaringssättet vid slakt var allmänt gängse, uppgafs detsamma icke komma till nämnvärd användning å andra orter.

Beträffande de större djuren, hästar och nötkreatur, verkställdes i regel bedöfnings af dessa före blodaftappningen. De mindre djuren, såsom får, kalvar och svin, slaktades åter i stor utsträckning utan föregående bedöfnings, och var detta i synnerhet fallet vid hemsakt.

Sättet för bedöfningsens åstadkommande skiftade. I sådant hänseende användes antingen slag i pannan medelst klubba eller liknande redskap eller ock, synnerligast i fråga om de större djuren, särskild apparat, såsom slakt- eller skjutmask.

I flera utlåtanden betonades, att bedöfnings af djuren före blodaftappningen ej så mycket förestafvades af medkänsla för djurens lidanden, utan fastmera afsåg att förebygga motstånd från deras sida vid nedslaktandet.

Såsom allmänt omdöme uttalades nära nog enstämmigt, att onödigt plågende af husdjur vid deras nedslaktande i ej ringa grad förekom. Af uttalandena i detta afseende må här endast återgifvas följande yttrande af stadsveterinären i Stockholm: »Vid undersökning af uppslaktadt kött och särskildt af svinkroppar äro hälsovårdsnämndens veterinärer så godt som dagligen i tillfälle att iakttaga, hurusom slaktningen skett på ett grymt och barbariskt sätt. På svinkroppar kan man, för att taga ett exempel, allt emellanåt se, huru den slaktande, i stället för att föra knifven in i brösthålan och där afskära de stora pulsåderna, respektive ladera hjärtat, kommit att föra knifven in under bogen, således mellan

denna och bröstväggen. För att nu rätta felet, hvilket snart nog upptäckes därigenom, att endast ringa mängd blod afflyter, gör den slaktande ett försök att komma rätt med knifven, men detta lyckas ofta ej bättre, än att han med denna kommer in under den andra bogen, hvilket så mycket lättare låter sig göra, som bröstingången hos svin är rätt trång.»

Af flertalet myndigheter framhölls, att grymhet vid slakt öfvades i större utsträckning å landsbygden än i städerna och vida mera i fråga om de djur, som slaktades i djurägarnes hem, än beträffande dem, som affivades i slakterierna. De förekommande grymheterna uppgåfvos från flera håll vara till stor del beroende på bristande upplysning hos allmogen, hvars medkänsla för djuren ännu ej blifvit tillräckligt väckt. Af många myndigheter konstaterades emellertid en afgjord förbättring i detta hänseende under de senare åren. Såsom bidragande orsaker härtill framhölls särskildt dels det energiska arbete, som bedrefs af djurskyddsföreningar medelst föredrag och broschyrer samt tillhandahållande af slaktredskap m. m., och dels den undervisning i djurskyddsvänlig anda, som allmänt meddelades i folkskolorna.

Önskvärdheten af positiva föreskrifter angående förfaringssättet vid slakt.

Flertalet myndigheter tillstyrkte obetingadt dylika föreskrifters snara meddelande. Såsom skäl härför anfördes hufvudsakligen följande: Ehuru väl ett fortsatt upplysningsarbete vore säkraste vägen att hos befolkningen väcka medkänsla för djuren, vore dock en särskild lagstiftning på förevarande område i hög grad önskvärd. De missförhållanden, som ännu rådde i fråga om slakt af husdjur, skulle särskildt beträffande de mindre djuren näppeligen kunna inom en öferskådlig framtid afhjälpas endast på öfvertygelsens väg. Det funnes åtskilliga utöfvare af slaktaryrket, hvilka besatte en råhet, som ej läte påverka sig af ord eller föreställningar. Det i strafflagen förekommande stadgandet om ansvar för djurplågeri vore ej tillfyllest att åstadkomma en väsentlig förbättring i förevarande hänseende. Landets veterinärkår vore allmänt af den uppfattning, att en särskild lagstiftning därutinnan vore af nöden. Behovvet däraf framginge bland annat af det förhållande, att, sedan Konungens befallningshafvande i flertalet län för några år sedan i cirkulär till kronobetjäningen fäst uppmärksamheten å plikten att lagligen beifra slakt af husdjur, som förrättades utan vare sig föregående bedöfning eller djurets dödande medelst skjutmask, endast *en* allmän åklagare funnit sig föran-

låten vid domstol beifra dylikt förfarande. En lagstiftning i ämnet, som innehölle positiva föreskrifter rörande förfaringssättet vid slakt med ty åtföljande ansvarsbestämmelser för öfverträdelse af samma föreskrifter, skulle tvifvelsutän i sin mån medverka till att allmänheten alltmera bibragtes en lefvande insikt om det förkastliga uti att vid slakt underkasta djuren ett lidande, som kunde undvikas. Sedan genom det fortgående upplysningsarbetet befolkningens uppmärksamhet alltmera inriktats på behovet af en ändring i detta hänseende, syntes dåmera tiden vara inne att för vinnande af berörda syfte tillgripa särskilda lagstiftningsåtgärder.

De myndigheter, som icke obetingadt tillstyrkte vidtagandet af dylika åtgärder, utgjordes af — förutom en kronofogde och magistraterna i några mindre städer — Konungens befallningshafvande i Södermanlands och Kalmar län. Medan den sistnämnda myndigheten uttalade betänksamhet mot att särskildt på ifrågavarande område, innan allmänna meningens ännu vore mogen därför, använda lagstiftningen såsom medel till främjande af humanitära sträfvanden, yttrade Konungens befallningshafvande i Södermanlands län, att det kunde sättas i fråga, huruvida för åstadkommande af en förbättring i förevarande hänseende lagstiftningen borde ingripa eller arbetet därpå fortfarande som dittills bedrifvas på öfvertygelsens väg och att med hänsyn å ena sidan till de otvetydiga framsteg, som det på sistnämnda sätt bedrifna arbetet dittills medfört, och å andra sidan till de praktiska svårigheter, som syntes oundgängligen möta för en lagstiftning på detta område, Konungens befallningshafvande vore nästan mest benägen att ansluta sig till den senare uppfattningen.

*Eventuella stadgandens utsträckning till slakt, bedrifven
å icke yrkesmässigt sätt.*

Såsom förut nämnts, afsåg remissen till öfverståhållarämbetet och Konungens befallningshafvande i länen att erhålla yttranden angående önskvärdheten af särskilda föreskrifters meddelande i fråga om förfaringssättet vid slakt, *där detta bedrefves yrkesmässigt*. Samtliga myndigheter, hvilka tillstyrkte särskilda lagstiftningsåtgärder i ämnet, ansågo desamma böra omfatta slakt, bedrifven på ett yrkesmässigt sätt.

Flera af de i ärendet hörda myndigheterna uttalade sig emellertid trots nämnda begränsning i remissen äfven i fråga om lämpligheten af att dylika åtgärder omedelbart eller framdeles vidtoges jämväl för andra fall än de i remissen afsedda.

Sålunda yttrade Konungens befallningshafvande:

i Uppsala län, att först sedan åtgärder vidtagits, hvarigenom befolkningen, hvilken i allmänhet af ren tanklöshet vid hemslakt onödigtvis plågade djuren, finge uppmärksamheten fästad på det grymma i förfaringsättet och på samma gång undervisades om bättre och för djuren mindre plågsamma slaktmetoder än de, som då vore gängse, syntes fråga böra väckas om stadgande af straff för djurens onödiga plågade vid hemslakt;

i Södermanlands län, att praktiska svårigheter syntes oundgängligen möta för en effektiv lagstiftning i fråga om hemslakt eller sådan slakt, som verkställdes för eget hushålls behof eller eljest af personer, hvilka ej gjort slakt till yrke, alldenstund en sådan lagstiftning förutsatte ett allt för stort och betungande intrång i den enskildes hushållning och rätt att disponera öfver sin egendom, samt att föreskrifter till förekommande af grymhet vid yrkesmässigt bedrifven slakt så till vida vore af större betydelse, som de träffade å hvarje plats ett jämförelsevis större antal fall;

i Jönköpings län, att stora svårigheter skulle möta att utöfva kontroll å föreskrifter rörande slakt, som icke yrkesmässigt bedrefves, och att dylika föreskrifter tillika skulle för allmänheten medföra oundvikliga kostnader;

i Kronobergs län, att tillämpning och upprätthållande af föreskrifter vid all förekommande slakt otvifvelaktigt skulle under dåvarande förhållanden medföra stora praktiska olägenheter, hvadan föreskrifterna borde till en början afse endast slakt, som bedrefves yrkesmässigt:

i Kalmar län, att det ej vore rättvist eller behöfligt att lagstifta endast för yrkesslaktare, men låta råheten opåtaladt fortfara hos den stora allmänheten på landsbygden;

i Blekinge län, att det skulle vara mindre lämpligt att begränsa föreskrifterna till endast yrkesmässigt bedrifven slakt, enär desamma därigenom hufvudsakligast skulle komma att gälla för städerna, där de minst behöfdes, hvarförutom den omständigheten, att djurägarna i allmänhet icke själfva verkställde slakten utan därför anlidade särskilda personer, hvilka utan svårighet kunde sättas i tillfälle att lära känna de olika bedöfningsätten, skulle i väsentlig mån underlätta föreskrifternas utsträckande jämväl till hemslakt;

i Malmöhus län, att i händelse föreskrifterna komme att omfatta allenast yrkesmässigt bedrifven slakt, den invändningen visserligen skulle kunna göras, att föreskrifterna i så fall ej komme att afse just de fall,

där de bäst behöfdes, men att, då det å andra sidan vore tydligt, att i fråga om de tillfällen, då slakt inom hushållen ägde rum utan att yrkesmässigt biträde därvid anlätades, största svårighet skulle möta såväl att fastställa föreskrifter som att kontrollera deras iakttagande, det skulle vara en lämplig öfvergångsform att utfärda bestämmelser endast beträffande förfaringssättet vid slakt, där detta bedrefves yrkesmässigt;

i Hallands län, att då de, som slaktade i hemmen, vore de, som oftast gjorde sig skyldiga till onödigt pinande af djuren, föreskrifterna borde gälla icke endast yrkesslaktarna, utan en hvar, som slaktade husdjur;

i Skaraborgs län, att det vore föga följdriktigt, att lagstiftningen skulle söka att skydda djuren för onödig pina vid yrkesmässigt slaktande, som dock dåmera i allmänhet bedrefves med mera skonsamhet mot djuren än tillföre, men tillstädja sådant pinande vid all annan slakt; samt

i Gäfleborgs län, att då den grymhet, som vid slakt ännu öfvades, dåmera väl förekomme egentligen endast vid hemslakt hos djurägare, tillhörande allmogeklassen, de ifrågasatta föreskrifterna icke borde begränsas till yrkesslaktarna, utan afse enhvar, som slaktade husdjur.

Af de myndigheter, som till öfverståthållarämbetet eller Konungens befallningshafvande i länen afgåfvo infordrade utlåtanden i ärendet, uttalade sig endast en emot föreskrifternas utsträckande äfven till hemslakt, medan de öfriga, som yttrade sig härutinnan, enstämmigt framhöllo önskvärdheten af att föreskrifterna icke måtte begränsas till slakt, som bedrefves yrkesmässigt. Från flera håll betonades med skärpa, hurusom ändamålet med lagstiftningen i fråga eljest skulle till väsentlig del förfelas, då det nämligen icke vore yrkesslaktarna utan de s. k. hemslaktarna, som gjorde sig skyldiga till de största grymheterna.

Konungens befallningshafvande i åtskilliga län fäste uppmärksamheten å svårigheten att med erforderlig noggrannhet uppdraga gränsen mellan slakt, som bedrefves yrkesmässigt, och slakt, som icke vore af sådan beskaffenhet. I några utlåtanden framhölls uttryckligen, att föreskrifterna borde gälla ej endast dem, som å viss bestämd plats drefve slakterirörelse, utan äfven sådana å landsbygden ofta förekommande personer, hvilka i mera afsevärd omfattning efter anmodan utförde slakt å trak- tens gårdar.

Slutligen må anmärkas, att flera myndigheter förklarade sig anse en lagstiftning, som omfattade enbart yrkesslaktarna, så till vida komma

att indirekt öfva en gynsam inverkan äfven å hemslakten, som yrkes-slaktarnas användning af lämpliga slaktredskap i större utsträckning än dittills vore fallet säkerligen skulle verka såsom ett godt föredöme för befolkningen i öfrigt.

Eventuella stadgandens innehåll med afseende å förfaringssättet vid slakt.

Af de myndigheter, som uttalade sig härom, påyrkade flertalet föreskrift om att bedöfning borde föregå slaktningen. I några utlåtanden anmärktes emellertid, att undantag härifrån finge göras beträffande nödfallsslakt.

I fråga om sättet för bedöfningens åstadkommande voro meningarna delade. Medan några myndigheter voro af den uppfattning, att valfrihet i detta afseende borde äga rum, ansågo åter andra, att användandet af slaktmask eller därmed jämförlig apparat borde påbjudas. En af de förra myndigheterna påpekade, att af medicinalstyrelsen utgifna råd och anvisningar angående bedöfningssättet säkerligen skulle blifva till stort gagn.

Af flera myndigheter förordades sakkunnig utredning angående stadgarnas innehåll i förevarande hänseende. Sålunda hemställde Konungens befallningshafvande i Skaraborgs län om föranstaltande af en på vetenskapliga rön och vunnen erfarenhet vid utöfvande af slakt grundad omsorgsfull utredning rörande det slaktsätt, som för hvarje slag af husdjur finge anses minst plågsamt utan att likväl menligt inverka på djurets användbarhet till människoföda och andra ändamål.

Frågan om den judiska slaktmetoden berördes i utlåtanden af läns-veterinären i Kalmar län och stadsveterinären i Stockholm. Medan den förre betecknade den i Kalmar efter judarnas ritus försiggående slakt, hvilken för djuren föranledde en plågsam förblödning under omkring 10 minuter, såsom djurplågeri, förklarade åter den senare, att åtminstone till dess reformen med afseende å bedöfning vid slakt i öfrigt i sin helhet genomförts, undantag torde kunna härutinnan göras för slakt enligt nämnda ritus under förutsättning, att de för dylik slakt i den s. k. Düsseldorfförordningen gifna bestämmelser behörigen iakttoges.

Af hälsovårdsnämnden i Stockholm påpekades särskildt önskvärdheten af att förbud meddelades mot verkställande af slakt i åsyn af andra slaktdjur.

*Stadgandenas plats i strafflagen eller icke samt kontrollen
å stadgandenas efterlefnad.*

Flertalet af de myndigheter, som yttrade sig i den förra frågan, voro därutinnan af den mening, att i strafflagen icke borde intagas särskilda bestämmelser i syfte att angifva vissa förfaringssätt vid slakt såsom innebärande grymhet mot djur, utan att i stället borde i en särskild författning inrymmas de föreskrifter, som i förevarande ämne ansåges erforderliga. En motsatt uppfattning uttalades emellertid af några myndigheter.

I händelse föreskrifterna i ämnet inskränktes till att omfatta endast yrkesmässigt bedrifven slakt, förklarade sig några myndigheter anse, att öfvervakandet af samma föreskrifter ej skulle medföra större svårighet. Medan i några utlåtanden framhölls, att kontrollen öfver föreskrifternas efterlefnad borde öfverlämnas åt polismyndigheter samt hälsovårds- och kommunalnämnder, uttalades åter af Konungens befallningshafvande i Hallands län den mening, att, såvidt anginge yrkesslaktare, inspektion borde utöfas af särskilda tillsyningsmän, utsedda en för hvarje länsmansdistrikt eller fögderi af vederbörande länsstyrelse och en för hvarje stad af vederbörande magistrat. Enligt sistnämnda myndighets uppfattning borde slakt ej få verkställas, utan att tillsyningsmannen dessförinnan under rättats om tid och plats för slakten; och borde tillsyningsmannen beredas traktamente och reseersättning af statsverket.

I detta sammanhang må ock nämnas, att af Konungens befallningshafvande i några län ifrågasattes fastställandet af vissa kompetensvillkor för utövande af slaktaryrket.

Sedan medicinalstyrelsen i remiss den 15 november 1899 anbefallts att afgifva utlåtande i ärendet, inkom medicinalstyrelsen med ett den 7 mars påföljande år dagtecknad utlåtande, hvaraf utskottet anser sig böra återgifva följande:

*Medicinal-
styrelsens ut-
låtande 7/3
1900.*

»Vid bedömandet af de olika metoder, som användas vid slakt af husdjur, måste enligt styrelsens åsikt hänsyn tagas ej blott till den grad af smärta, som genom dem kan antagas förorsakas slaktdjuren, utan äfven till metodens olika inverkan på det uppslaktade köttets beskaffenhet. Vid alla hos oss öfliga slaktsätt aftappas blodet mer eller mindre fullständigt från slaktdjuret. Ehuru därigenom köttets näringsvärde minskas,

i det att detsamma beröfvas de i blodet befintliga närande substanserna, så vinnes i dess ställe genom aftappning af blodet, hvilket vida lättare än köttet öfvergår i förruttelse, den mycket viktigare fördelen, att köttet blir betydligt mera hållbart. Inom köttindustrien anser man det därför önskvärdt, att blodet aflägsnas från köttet så fullständigt som möjligt. Direkta undersökningar hafva gifvit vid handen, att detta mål bäst vinnes genom halssnitt eller bröststick utan föregående bedöfning, hvilket beror därpå, att de nervösa centralorganen förblifva oskadade och blodtryck samt hjärtverksamhet fill en början ej undergå någon förändring. Den senare sig inställande förblödningskrampen bidrager äfven till fullständigt utdrifvande af blodet. Mot denna metod kunna dock anföras dels rent praktiska skäl, framför allt det besvärliga och tidsödande fånglandet, särskildt af större djur före slakten, dels ock de onödiga plågor, för hvilka slaktdjuret utsättes så väl vid dess kullkastande och fånglande som ock därigenom, att medvetandet hos djuret kvarstår kortare eller längre tid efter det blodaftappningen börjat. Med anledning häraf vidtagas numera vid yrkesslakt tämligen allmänt, särskildt i utlandet, anordningar för bedöfning af djuren före slakten, vare sig detta sker genom slag i pannan med klubba eller yxhammare eller att särskilda apparater, såsom slaktmask, slaktbult eller skjutmask därtill användas. Under förutsättning att vissa organ hos slaktdjuren — den förlängda mærgen och de däri belägna centra för blodtryck, hjärtverksamhet och respiration — ej vid bedöfningen skadas, inverkar sådan bedöfning ej i nämnvärd mån ofördelaktigt på blodaftappningen eller på köttets beskaffenhet, hvarföre denna metod ur såväl praktisk som humanitär synpunkt obetingadt kan rekommenderas. Hvarje slaktmetod, hvarigenom den förlängda mærgen skadas, såsom s. k. nackstick eller ock slag i nacken, är, såsom ej medförande blodets fullständiga aftappning genom det därpå följande bröststicket, olämplig.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt och då det af Riksdagen afsedda ändamålet ej torde kunna så snart, som önskligt är, uppnås på annat sätt än genom utfärdandet af direkta föreskrifter med straffbestämmer för öfverträdelse däraf, så anser medicinalstyrelsen sådana föreskrifter vara af behovet påkallade. Dock anser styrelsen på flerstädes i de remitterade handlingarna anförda skäl, att åtminstone för det närvarande sådana föreskrifter ej böra utsträckas längre än till yrkesmässigt bedrifven slakt; ty dels skulle föreskrifterna, om de utsträcktes äfven till hemslakt, väl mycket komma att inkräkta på den enskildes rätt att för-

foga öfver sin egendom, dels skulle öfvervakandet af deras efterlefnad komma att erbjuda alltför stora svårigheter. Äfven föreställer sig styrelsen, att införandet af bättre slaktmetoder bland yrkesslaktarna helt säkert skall bidraga till att genom exemplets makt vänja allmogen från användandet af nu brukliga omänskliga slaktmetoder.

Af Stockholms hälsovårdsnämnd har uttalats önskvärdheten af förbud mot slakt af ett djur i andra slaktdjurs åsyn. Så behjärtansvärdt detta förslag än är, anser sig medicinalstyrelsen dock icke kunna tillstyrka detsamma af det skäl, att erfarenheten otvetydigt ådagalagt, hurusom den bästa ordning, den största snygghet och det minsta djurplågeri äger rum i stora öppna slakthus (hall-systemet), där hvarje enskild arbetare lätt öfvervakas, under det att slakterier med smärre slaktrum (cell-systemet) ofta gifvit anledning till berättigade anmärkningar i ena som i andra hänseendet.

Grunderna för den ifrågasatta lagstiftningen böra sålunda enligt medicinalstyrelsens åsikt blifva följande:

1:o) Yrkesmässig slakt af husdjur, med undantag för fjäderfä, må ske endast efter förutgången bedöfning medelst slag eller skott i pannan. Bedöfning af fullvuxet nötkreatur eller häst skall utföras af minst två samtidigt tillstädesvarande, fullvuxna personer och på det sätt, att den ene medelst lämplig inrättning fasthåller djurets hufvud, under det att den andre utdelar slaget eller aflossar skottet.

2:o) Yrkesmässig slakt må ej bedrifvas på ställe, som är synligt från gator, vägar eller öppna platser eller som är för allmänheten tillgängligt.

3:o) Personer under 15 år må ej tillåtas att vid slakt närvara.

Beträffande nödiga straffbestämmelser har medicinalstyrelsen icke ansett något yttrande från dess sida erforderligt; men styrelsen vill där- emot framhålla, att ansvaret för föreskrifternas åsidosättande enligt styrelsens mening bör drabba ej mindre vederbörande arbetare än äfven den, som innehar eller förestår slakteri, där slaktdjuren underkastas en mot dessa bestämmelser stridande behandling.

Närmaste öfvervakandet af de föreslagna föreskrifternas efterlefnad synes böra tillkomma polismyndighet i stad och kronobetjäning på landet. Men därjämte skulle det säkerligen vara för saken gagneligt, om medlemmar af djurskyddsföreningar eller andra intresserade personer kunde af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förse med särskildt bemyndigande att närvara vid yrkesmässigt utöfvande af slakt.

Särskildt har medicinalstyrelsen trott sig böra i underdånighet rikta

Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på förhållandena vid slakt enligt judisk ritus, som i utlandet, speciellt i Tyskland, gifvit upphof till mycken agitation.

Sådan slakt tillgår på det sätt, att, sedan slaktdjuret på ett eller annat sätt kastats omkull och fångslats i ryggläge med utsträckt nos utan att djuret först bedöfvats, med en lång blankpolerad ytterst skarp knif ett snitt göres i halsen ända intill ryggraden, hvarigenom halsens blodkärll afskäras och djuret fullständigt förblöder. Genom afskärningen af halspulsådrorna uppstår snabbt blodbrist i hjärnan och däraf följande medvetslöshet.

Ortodoxa personer af mosaiska trosbekännelsen lära anse sig på grund af sin religion förbundna att ej förtära kött efter andra djur än sådana, som af därtill särskildt utsedd slaktare slaktats efter ofvannämnda metod. Det kan sålunda ifrågasättas, huruvida ej ett offentligt förbud däremot skulle kunna anses såsom ingrepp i judarna medgifven rätt till fri religionsutöfning.

Agitationen mot ifrågavarande slaktmetod sattes först i gång af vissa djurskyddsföreningar. Sedan har striden, särskildt i Tyskland och Österrike, med stor ifver upptagits af antisemiterna. Oaktadt denna agitation hafva dock endast Schweiz och konungariket Sachsen utfärdat förbud mot sådan slakt utan föregående bedöfning; i en del andra länder och tyska stater har man emellertid ansett sig böra utfärda föreskrifter till förhindrande af djurplågeri vid djurens kullkastande och fångslande.

Äfven här i landet lär slakt enligt judisk ritus äga rum vid några i de större städerna belägna slakterilokaler, ehuru sannolikt ej i någon större utsträckning.

Under förutsättning att Eders Kungl. Maj:t finner skäligt utfärda särskilda bestämmelser rörande sådan slakt, torde lämpligen kunna medgifvas, att yrkesslakt af husdjur enligt judisk ritus finge äga rum utan föregående bedöfning af djuren, dock endast af däruti skicklig slaktare och med noggrant iakttagande däraf: *att* djurens kullkastande till slakt sker med sådana medel och under sådana försiktighetsmått, att djuren icke våldsamt stöta mot golvet eller på annat sätt onödigtvis plågas; *att* blodaftappningen sker omedelbart sedan ett djur blifvit nedlagdt och fångsladt, äfvensom att det därför brukliga snittet utföres hastigt och säkert; *samt att* djurets hufvud säkert fasthållles, ända till dess döden inträdt.»

Sedan ärendet under år 1900 öfverlämnats till det då nyinrättade jordbruksdepartementet, föredrogs detsamma inför Kungl. Maj:t den 1 februari 1901, därvid Kungl. Maj:t förklarade, att Riksdagens ifrågasvarande framställning icke skulle till vidare åtgärd föranleda.

*Ärendets be-
handling i
staterdd
1/2 1901.*

Frågan återupptogs emellertid redan vid 1903 års riksdag medelst en af herr Wavrinsky den 24 februari i Andra Kammaren framställd interpellation. Efter att hafva bland annat lämnat en utförlig redogörelse för tillvägagångssättet vid den s. k. schäktningen (slakt efter judisk ritus), de lidanden, som djuren genom denna slaktmetod bereddes, och dess inverkan å det uppslaktade köttets beskaffenhet äfvensom de lagstiftningsåtgärder, som i utlandet vidtagits beträffande denna metod (se Andra Kammarens protokoll för 1903 års riksdag, band 1, n:o 18, s. 11—15), framställde interpellanten det spörsmål, huruvida Riksdagen hade att under den närmaste tiden från Kungl. Maj:t förvänta förslag till slaktlag, och, om så icke vore fallet, huruvida vederbörande departementschef ärnade träffa andra anstalter, för att det upprörande djurplågeriet vid slakt utan föregående bedöfning och särskildt den s. k. schäktningen måtte upphöra.

*Interpellation
i ämnet vid
1903 års
riksdag.*

Interpellationen besvarades den 28 påföljande mars af dåvarande chefen för justitiedepartementet, statsrådet Berger, som därvid yttrade bland annat: »För min del har jag af hvad jag hittills varit i tillfälle att inhämta angående ifrågasvarande ämne kommit till den uppfattningen, att skäl ej saknas för införande af en lagstiftning mot djurplågeri vid slakt. Jag anser därför, att frågan härom bör tagas under förnyadt öfvervägande, och mitt svar på herr Wavrinskys framställning blifver alltså, att frågan om en dylik lagstiftning med det snaraste skall göras till föremål för handläggning inom justitiedepartementet.»

Den 12 november 1903 ingaf styrelsen för nordiska djurskyddsföreningen en skrivelse i frågan till chefen för justitiedepartementet, i hvilken skrivelse hemställdes, att det förslag till lag om husdjurs slakt, som föreningen hoppades skola blifva framlagdt för 1904 års Riksdag, måtte afse att meddela en undantagslös föreskrift, att vid slakt af husdjur dessa före blodaftappningen skulle fullständigt bedöfvas eller ock dödas.

*Ytterligare
framställ-
ningar i äm-
net ären 1903
och 1904.*

Med anledning af denna skrivelse ingick rabbinen vid Göteborgs mosaiska församling, doktor C. Koch, den 2 februari 1904 med en skrif-

velse till nämnde departementschef, i hvilken skrifvelse anfördes bland annat, följande: Om den begärda föreskriften blefve intagen i en blifvande lag, skulle detta vara liktydigt med ett förbud mot den judiska slaktmetoden. Denna vore ej grymmare än hvilken annan slaktmetod som helst. Enligt flera framstående auktoritetens åsikt vore den tvärtom den humanaste af alla slaktmetoder. Utom i Sachsen och Schweiz vore densamma tillåten i hela världen. Schäktningen, som utfördes på friska, före blod-aftappningen oskadade djur af särskilda teoretiskt och praktiskt därtill utbildade män, vore för mosaiska trosbekännare en religiös institution. En föreskrift att före blod-aftappningen bedöfva de till schäktning bestämda husdjuren skulle alltså innebära en kränkning af en del svenska medborgares religiösa känslor, hvarjämte den skulle utgöra ett hinder för dessa personer att äta kött, slaktadt i Sverige. Det hemställdes för-denskull, att i blifvande lagförslag måtte särskildt bestämmas, att den s. k. schäktningen utan föregående bedöfning fortfarande måtte vara tillåten.

*Motiveringen
till nu före-
varande
motion.*

I den af herr Wavrinsky afgifna motionen åberopas motiveringen till såväl en af herr von Möller vid innevarande års riksdag i Första Kammaren väckt motion, n:o 50, som ock den förut omnämnda, af herr Wavrinsky den 24 februari 1903 i samma ämne framställda interpellation.

Af motiveringen till sistnämnda motion, hvilken innefattar en hemställan af alldeles enahanda innehåll som den af herr Wavrinsky ifrågasatta, må här återgifvas följande:

»De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund öfverlämnade 1905 till regeringen det förslag till slaktlag, som detsamma på uppdrag af justitieministern utarbetat. På våren 1906 ingick nordiska djurskyddsföreningen till justitiedepartementet med en vördsam påminnelse och med anledning af en skrifvelse från annat håll ytterligare, längre fram på året med en påminnelse om att eventuellt lagförslag af angifna skäl måste afse bedöfning af alla slaktdjur. Hösten 1907 uppvaktade enligt uppdrag ordföranden i nordiska djurskyddsföreningen justitieministern, som ställde sig mycket vänlig till det behjärtansvärda spörsmålet men beklagade bristen på nödig arbetskraft.

Genom förlidet års riksdagsbeslut borde väl denna brist afhjälpts så pass, att man nu kunnat motse en definitiv lösning. Emellertid synes regeringen tyvärr ännu icke ämna upptaga frågan till behandling i rikting af den riksdagsskrifvelse, som för 13 år sedan afläts, och dock är

denna fråga af den största ej blott kulturella utan äfven ekonomiska betydelse för vårt land. Köttet af utan föregående bedöfning aflifvade djur anses ju sämre både till kvalitet och hållbarhet. Den årliga förbrukningen inom landet lär uppgå till omkring $\frac{1}{2}$ million större och 10 millioner mindre slaktdjur.

Denna lucka i vår lagstiftning är föga smickrande för landets kulturnivå vid jämförelse med t. ex. Tyskland, Österrike, Schweiz m. fl. stater, där man för länge sedan bemödat sig att genom lagar sätta en gräns för onödigt marterande af djuren vid deras nedslaktning.

Hittills åtminstone har det ej lyckats djurskyddsföreningarna att genom åtal vid domstol få slaktdjurplågeriet belagdt med straff, ehuru visserligen ännu intet dylikt mål kommit under högsta domstolens pröfning.

Af likgiltighet, gammal vana eller bekvämlighetsskäl begås fortfarande det mest upprörande pinande både vid hem- och yrkesslakt. Så t. ex. användes fortfarande i vissa svinslakterier det amerikanska sättet att upphissa de lefvande djuren vid ena bakbenet, hvarefter de stickas och lämnas att förblöda.

Skall icke detta oeffterrettighetstillstånd längre fortfara, synes det nödvändigt, att Riksdagen ånyo uttalar sin mening som en välbehöflig stimulans för vederbörande.

Det af djurskyddsföreningens centralförbund utarbetade lagförslaget är af följande lydelse:

'Förslag till lag angående slakt.

§ 1. Slakt skall ske snabbt, med undvikande af djurplågeri. Bedöfning skall ske före blodtappningen, såvida ej döden åstadkommes genom hufvudets hastiga skiljande från kroppen.

§ 2 mom. 1. Bedöfningen skall ske förmedels en i stora hjärnan inträngande sprint eller kula. Dock må mindre djur äfven kunna bedöfvas genom ett tillräckligt kraftigt slag mot djurets pannben.

Mom. 2. Blodtappningen skall ske omedelbart efter bedöfningen och djuret får ej upphängas, flås eller skällas, förrän blodtappningen ägt rum. Fjäderfä må ej plockas, förrän döden inträdt.

§ 3. Slakt må utföras endast af härtill fullt lämpliga och kunniga fullvuxna personer af tillräcklig kroppsstyrka.

§ 4. Slakt skall verkställas på plats, så belägen, att slakten ej kan åses från gata, allmän väg, torg eller skola.

Barn under 14 år få ej närvara.

§ 5. Vid genom olyckshändelse eller plötsligt inträffad sjukdom förorsakad nödslakt må slakten verkställas på det sätt, som för djuret medför minsta lidande.

§ 6. Ansvarig för efterlefnad af denna förordning är den, som utför eller leder slakten.

§ 7. Öfverträdelse af denna lag straffas med böter, där ej straff enligt allmän lag å gärningen följer.

§ 8. Exemplar af denna lag skall finnas anslaget i lokaler, där yrkesmässig slakt bedrifves.

§ 9. Denna lag träder i kraft den — — —.

Dessutom aflämnades ett alternativt förslag med undantagsbestämmelser för slakt efter judisk ritus, »schäckten», uteslutande af det skäl, att förbundsstyrelsen, från djurskyddssynpunkt öfvertygad om, att slakt ej kan ske utan djurplågeri, såvida bedöfning ej förekommer, äfvensom att det enda rätta är, att schäckten måtte helt förbjudas, ej ansåg sig vilja eller kunna ingå i någon undersökning om, huruvida ett dylikt förbud skulle kunna möta något hinder eller med fog kunna betraktas som ett ingrepp i den judarna garanterade fria religionsöfningen.

En vetenskapligt bildad, framstående fackman beskriver schäcktingens förlopp sålunda:

'Sedan det till slaktning bestämda nötkreaturet kastats till marken och bundits, lägges det på rygg med hufvudet utsträckt så, att det kommer att hvila på hornen. Därefter afskäras de båda å sidorna af halsen liggande pulsåderna äfvensom foder- och luftstruparna och detta, märk väl, utan någon som helst föregående bedöfning.

Under den långa tid, som kräfvades för blodets afrinnande, har djuret fullt medvetande och känsel samt ger medelst ängsliga och liksom bedjande blickar och upprepade blinkningar sin smärta tillkänna. Något ljud kan det ej gifva från sig, då luftstrupen blifvit afskuren.

Då man vet, att blodets afrinnande ur hjärnan kan ske ganska långsamt, och att hjärnverksamheten fortgår, så länge en viss mängd blod finnes kvar, så kan en hvar, af hvilken trosbekännelse han än må vara, inse, att ett dylikt långsamt marterande till döds ovillkorligen måste rubriceras såsom grymhet.'

Det torde vara skäligen öfverflödigt att här framdraga något ytterligare bevis för det faktum, att bedöfningslakt sker utan ångest och smärta för djuret samt att vid schäcktingen djuret bibehåller medvetandet

och känslan under hela proceduren, denna må nu verkställas med större eller mindre snabbhet, mer eller mindre brutalt. Något stöd för ritualslakten, sådan den i Talmud föreskrifves, lär icke finnas i bibeln.

En stor del af de mindre konservativa eller de mera bildade judarna åsidosätta dessa bestämmelser såsom varande oväsentliga och förtära icke-koschert kött lika väl som det dem förbjudna svinköttet, under det att ritualjudarna fortfarande yrka på bibehållandet af det talmudiska schäckt-budet såsom ägande religiös betydelse och helgd.

I Sachsen, Schweiz m. fl. är schäktingen förbjuden, och, om man nu i vårt land omsider kan få motse en mera human lagstiftning i djurskyddsvänligt syfte, bör man väl icke med den ena handen taga tillbaka, hvad som gifves med den andra af falska hänsyn till snedvridna föreställningar eller en antikverad kult, däri djurplågeri ingår som ett moment såsom en Gudi täckelig gärning. En omoralisk handling kan och får väl icke af den svenska lagstiftaren ursäktas och tillåtas såsom led i en religiös akt på samma gång den belägges med straff, ifall den begås af en kristen!

Konsekvenserna här af voro väl minst sagdt — besvärliga!

Med en stigande upplysning måste här som öfverallt en mera primitiv uppfattning vika för en högre. Den svenska kristna staten bör ej kunna tillåta, att begreppen religions- och samvetsfrihet missbrukas som skydd för begående af i lag förbjudna handlingar.»

Beträffande motiveringen till den förut omförmälda interpellationen hänvisar utskottet till Andra Kammarens protokoll öfver berörda ärende (1903 års riksdag, band 1, n:o 18, s. 8—17 och band 3, n:o 35, s. 2—4).

Såsom i den föregående redogörelsen uppgifvits, har i åtskilliga främmande länder särskild lagstiftning genomförts till förhindrande af onödigt plågende af husdjur vid slakt.

Af våra nordiska grannländer har endast Finland en dylik lagstiftning. Den för detta land i augusti 1902 fastställda förordning om slakt af husdjur, hvilken för oss förtjänar ett särskildt intresse, är af följande lydelse:

»Slakt af husdjur, med undantag af fjäderfä, må icke äga rum annorlunda än efter djurets bedöfvande antingen genom slag mot djurets pannben, eller genom användande af slakt- eller skjutmask, eller ock genom skott ur skjutvapen mot djurets pannben eller undre sidan af örats bas; skolande djurets ögon därvid hållas väl förbundna.

*Utländsk
lagstiftning
i ämnet.*

Vid plötsligt insjuknande af husdjur eller annat olycksfall må dock, ifall omständigheterna sådant fordra, slakt annorlunda verkställas, likväl med iakttagande däraf, att den utväg användes, som för djuret medför minsta lidande.

Slakt får icke verkställas af annan än fullvuxen person.

Att plocka fjäderfä samt få eller upphänga annat husdjur, innan döden inträddt, vare förbjudet.

Slakt af husdjur skall verkställas inom slutna lokal. Saknas vid icke-yrkemässig slakt sådan lokal, må annat ställe, som icke är från gata eller allmän väg synligt, för slakten användas.

Vid slakt få ej andra personer vara tillstädes än de, som för förrettningen erfordras; ej heller må slakt äga rum i närvaro af eller omedelbar närhet till annat husdjur.

Öfverträdelse af denna förordning straffas med böter, högst 150 mark.»

Hvad särskildt angår den judiska slaktmetoden, är denna förbjuden i konungariket Sachsen, vissa delar af Schweiz och enligt nyligen meddelad föreskrift jämväl i Finland, hvarest berörda metod visserligen genom ofvan intagna förordning förbjöds men sedermera åter tills vidare tillstaddes.

*Utskottets
yttrande.*

Det torde vara obestriddigt, att, sedan frågan om särskild lagstiftning för slakt af husdjur för cirka ett tiotal år sedan var föremål för yttrande af vederbörande myndigheter, förhållandena härutinnan i väsentlig mån förändrats.

Landets djurskyddsföreningar hafva under den gångna tiden utvecklat en mycket liflig verksamhet för att bland allmänheten sprida kännedom om särskildt den gren af djurskyddet, som afser förbättrade slaktmetoder. Undervisningskurser i slakt hafva anordnats. Skriftliga råd och anvisningar rörande det från djurskyddsvänlig synpunkt lämpligaste tillvägagångssättet vid slakt hafva spridts bland allmänheten och föredrag härom hållits å många orter. Nya, ändamålsenligare slaktapparater hafva uppfunnits, hvilka genom föreningarnas försorg blifvit ganska allmänt spridda och alltmera tagits i bruk.

Såväl genom detta djurskyddsföreningarnas oförtrutna arbete som ock till följd af den stigande upplysningen bland allmänheten har förvisso efter hand ett humanare förfarande vid slakt af husdjur kommit till stånd. Att emellertid behandlingen af slaktdjuren här och hvar ännu lämnar mycket öfrigt att önska, torde ej kunna bestridas.

Ehuru ytterligare förbättring i detta hänseende säkerligen står att vinna genom ett fortgående upplysningsarbete, synas skäl dock tala för, att å detta område nu åvägbringas särskild lagstiftning, i syfte att såmedelst kunna än kraftigare råda bot å de ännu befintliga missförhållandena. Att en dylik lagstiftning skulle verksamt befrämja en humanare behandling af slaktdjuren, håller utskottet för visst. Sedan nämligen känslan af skyldighet att vid slakt undvika allt onödigt plågende af djuren numera hunnit tränga in i det allmänna rättsmedvetandet, skulle en sådan lagstiftning utan tvifvel vara ägnad att alltmera befästa denna uppfattning, på samma gång den komme att utgöra ett korrektiv mot dem, som ej äro mottagliga för upplysning af ofvan angifna slag. Den förut lämnade redogörelsen för tidigare i ämnet afgifna utlåtanden visar ock, hurusom i dessa nära nog enstämmigt uttalats önskvärdheten af en dylik lagstiftning.

Att en lagstiftning i detta ämne bör innehålla positiva föreskrifter rörande förfaringsättet vid förrättande af slakt, anser utskottet själfallet.

De tidigare utlåtandena i ämnet torde lämna ej ringa ledning för bedömandet af hvad dessa föreskrifter närmare böra innehålla.

Såvidt handlingarna utvisa, har ej vid ärendets föregående behandling kommit under öfvervägande, huruvida eller i hvad mån den ifrågasatta lagstiftningen lämpligen bör omfatta jämväl renslakt.

Att densamma bör äga tillämpning å slakt, förrättad såväl af dem, hvilka utöfva slakteriyrket såsom näring, som ock af dem, hvilka, utan att så är fallet, likväl eljest i mera afsevärd omfattning tillhandagå allmänheten med förrättande af slakt å dess husdjur, anser utskottet ej vara tvifvel underkastadt. Mången torde däremot tveka om lämpligheten af att utsträcka lagstiftningens tillämpning äfven till annan slakt å husdjur, synnerligast hvad angår de mindre djuren. Utan tvifvel skulle därigenom vissa olägenheter uppstå för den stora allmänheten, men å andra sidan synes följdriktigheten kräfva en dylik utsträckning och skulle, såsom tidigare framhållits, ändamålet med förevarande lagstiftning säkerligen till väsentlig del förfelas, om sådan utsträckning ej komme till stånd. Exemplet från Finland visar ock, att gemensamma bestämmelser för yrkesslakt och hems slakt låta sig genomföras.

I fråga om själfva sättet för slaktens förrättande anser utskottet det allmänna kraf böra uppställas, att med afseende å de djur, som ej aflifvas genom hufvudets skiljande från kroppen, bedöfning må föregå blodaftappningen. Beträffande åter sättet för bedöfningens åstadkom-

mande synes viss frihet böra lämnas den, som förrättar slakten. Ytterligare utredning af sakkunniga torde dock i denna del erfordras.

Hvad åter angår den judiska slaktmetoden, synes densamma — oafsedt frågan om dess religiösa helgd — näppeligen kunna tolereras sådan den hos oss för närvarande bedrifves. I hvad mån densamma åter kan undergå sådan förändring, att samhället, utan åsidosättande af berättigade kraf på undvikande af onödigt plågande af djuren vid nedslaktandet, kan låta denna slaktmetod bibehållas, anser sig utskottet ej utan ytterligare utredning af sakkunniga kunna slutgiltigt bedöma.

Beträffande slutligen de bestämmelser i öfrigt, hvilkas inrymmande i en blifvande författning kan ifrågakställas, anser sig utskottet i ärendets nuvarande skick sakna skäl att härutinnan närmare uttala sig.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet, som finner giltig anledning föreligga till ett förnyande af den utaf 1896 års Riksdag i ämnet gjorda framställningen, hemställa,

att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t an hålla, det täcktes Kungl. Maj:t dels låta utröna, om och till hvilken utsträckning stadganden må kunna meddelas i syfte att vid slakt af husdjur minsta möjliga lidande medelst förutgående bedöfning eller på annat ändamålsenligt sätt tillfogas djuren, dels ock, därest utredningen därtill föranleder, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.

Stockholm den 27 april 1909.

På utskottets vägnar:

BROR PETRÉN.